

Postadres: Lodewijk Pincoffsweg 165
3071 AS ROTTERDAM
Tel: 06 – 3132 1717
Fax: 010 – 226 4494
E-mail: ogo-academie@kpnmail.nl
Website: www.ogo-academie.nl

OGO-CONFERENTIE 16 MAART 2011 OGO VERBINDT!

Rotterdam, 26 januari 2011

Beste deelnemer,

De Academie voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs is verheugd u te mogen verwelkomen op de negende OGO-conferentie op 16 maart 2011 in congrescentrum De Reehorst in Ede. Naast een plenaire lezing van Wim Wardekker getiteld ‘Onderwijs in tijden van onzekerheid’ zullen in drie rondes meer dan vijftig workshops, presentaties en lezingen plaatsvinden op het gebied van Startblokken, Basisontwikkeling, OGO in de bovenbouw, pabo’s, wetenschap en rekenen-wiskunde. Dit jaar hebben we een internationale spreker gevraagd een lezing te geven. Maulfry Worthington, momenteel onderzoeker aan de Vrije Universiteit Amsterdam en medeoprichter van ‘Children’s Mathematics Network’ zal spreken over haar onderzoek naar symboliseren bij drie- tot zesjarigen. In de pauzes, tijdens de lunch en de borrel heeft u gelegenheid de marktplaats te bezoeken met stands van onder meer onderwijsbegeleidingsdiensten, stichtingen, uitgeverijen, scholen en een fotograaf. Zij bieden verschillende producten aan, dus denk eraan uw portemonnee mee te nemen!

De voorzitter van de OGO-Academie zal om 9.30 uur de conferentie openen (inschrijving vanaf 8.15 uur). Gedurende de dag zijn er drie workshoprondes. In iedere ronde kunt u kiezen uit zeventien presentaties, lezingen of workshops. Het is niet mogelijk om in te schrijven voor een workshop, wij adviseren u om van tevoren (thuis) al een eerste, tweede en eventueel derde keuze te maken per ronde. Afhankelijk van de zaal is er ruimte voor twintig tot veertig deelnemers en hierbij geldt: vol is vol! In dit programmaboekje vindt u het programmaoverzicht, een overzicht van de workshoprondes, een samenvatting van alle workshops, lezingen en presentaties, en een overzicht van de standhouders. Ook treft u de routebeschrijving naar De Reehorst in Ede aan. Het congrescentrum is goed met openbaar vervoer bereikbaar en ligt op enkele minuten loopafstand van station Ede-Wageningen. De Reehorst beschikt over een groot parkeerterrein. Als u met de auto komt krijgt u bij inschrijving een parkeermunt.

Als u nog vragen heeft over de conferentie kunt u contact opnemen met het secretariaat. Isabel Peters is op dinsdagochtend van 9.00 tot 12.00 uur telefonisch bereikbaar op 06-3132 1717 of stuur een e-mail naar ogo-academie@kpnmail.nl

Ons motto voor deze conferentie is ‘verbinden’. Goed onderwijs heeft vormende waarde en daarmee een verbindende taak. Kinderen gaan samen naar school om niet alleen met elkaar te leren maar ook van elkaar. Onder regie van een leerkracht die weet heeft van verbinden: van kinderen aan elkaar, van de school aan de samenleving, van ouders aan collega’s, van thema’s aan vakken, van nieuw aan oud leren, van praktijk aan theorie.

OGO-professionals willen elkaar graag ontmoeten én versterken. De OGO-conferentie is daar een uitstekende kans voor! Tot ziens op 16 maart!

Namens het bestuur,
Bea Pompert

PROGRAMMAOVERZICHT

8.15 – 9.30	Ontvangst – marktplaats bezoeken	Mozartfoyer
9.30 – 9.50	Opening	Schouwburgzaal
10.00 – 11.15	Workshopronde 1	Verschillende zalen
11.15 – 11.40	Koffie/thee pauze – marktplaats bezoeken	Mozartfoyer
11.40 – 12.55	Workshopronde 2	Verschillende zalen
12.55 – 14.00	Lunch – marktplaats bezoeken	Mozartfoyer
14.00 – 14.30	Plenaire lezing Wim Wardekker	Schouwburgzaal
14.40 – 15.55	Workshopronde 3	Verschillende zalen
16.00 – 17.00	Afsluiting en borrel – marktplaats bezoeken	Mozartfoyer

OVERZICHT WORKSHOPRONDES

Workshopronde 1 (10.00 – 11.15 uur)

Spelen en leren. Van onderbouw naar bovenbouw (OGO verbindt, Schouwburgzaal – geen max. aantal deelnemers)

Bert van Oers (Vrije Universiteit Amsterdam)

Ontwikkelingsgericht rekenwiskundeonderwijs op de pabo (pabo-plein, zaal Kernhem 1 – max. 40 deelnemers)

Hilde Amse, Sylvia Post en Ilse Schuurman (Pabo Almere – Windesheim Flevoland)

Kijkkader onderzoekend leren (pabo-plein, zaal Kernhem 2 – max. 40 deelnemers)

Hans Drost (Windesheim, Zwolle)

Informatieve teksten leren lezen in de middenbouw (wetenschapsplein, zaal Kernhem 3 – max. 40 deelnemers)

Yvonne van Rijk (InHolland)

OGO-kwaliteitskaarten: de nieuwe ouderkaart (wetenschapsplein, zaal Kernhem 4 – max. 40 deelnemers – gedeelde workshop met ‘Pesten, het pedagogisch klimaat en OGO’)

Jolijn Went (oud-student Vrije Universiteit Amsterdam)

Pesten, het pedagogisch klimaat en OGO (wetenschapsplein, zaal Kernhem 4 – max. 40 deelnemers – gedeelde workshop met ‘OGO-kwaliteitskaarten: de nieuwe ouderkaart’)

Mariken Kooiman (oud-student Vrije Universiteit Amsterdam)

Het logboek inzetten voor opbrengstgericht werken in de bovenbouw (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 1 – max. 40 deelnemers)

Lorien de Koning (De Activiteit, 's-Hertogenbosch en OBS De Groote Wielen, Rosmalen)

De actuakring. Werken met en vanuit de actualiteit in een op onderzoek georiënteerd curriculum (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 2 – max. 40 deelnemers)

Nanette Wagenaar (OBD Noordwest, Hoorn) en Remco van Rijn (Jozefschool, Den Burg)

Nieuwe woorden leren binnen het thematiseren in groep 8 (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 3 – max. 40 deelnemers)

Natasja Damkat (De Schakel, Hoogezand) en Sigrid Houtsma (Cedin)

De meerwaarde van drama bij OGO-activiteiten (Basisontwikkeling groep 3-4, zaal Bach 4 – max. 40 deelnemers)

Liesbet Bool (Stichting Taalvorming)

Als lezen je lief is (Basisontwikkeling groep 3-4, zaal Ginkel – max. 40 deelnemers)

Bea Pompert (De Activiteit, Alkmaar)

Door de ogen van kinderen op pad! Op een digitale manier de wereld in en buiten de klas met elkaar verbinden (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, zaal Rietkamp – max. 35 deelnemers)

Wies Putman en Anke Janse (Eduniek)

Het themaspel: een belangrijke impuls voor spelontwikkeling en woordenschatuitbreiding (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, zaal Calluna – max. 40 deelnemers)

Let op: ook in ronde 2!

Geri Arentse en Anneke Bontekoe (Troelstraschool, Amsterdam)

De kracht van de OGO-kwaliteitskaarten: een toolkit voor OGO-ontwikkeling (OGO verbindt, zaal Hoekelum – max. 40 deelnemers)

Tonny Bruin (De Activiteit, Alkmaar)

Kwaliteiten in beeld in het SBO (OGO verbindt, zaal Erica – max. 40 deelnemers)

Barbara Nellestijn (De Activiteit, Alkmaar), Gerri Koster (De Activiteit, Alkmaar en SBO De Wissel, Houten) en Jacqueline Kool (SBO De Wissel, Houten)

Play around the clock (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, zaal Villa 1 – max. 20 deelnemers)

Janneke Hagenaar (De Activiteit, Alkmaar) en pedagogisch medewerkers

Thematische woordenschatactiviteiten (OGO verbindt, zaal Villa 2 – max. 20 deelnemers)

Eva Kohler, Eva Tol en Annemarie Kool (De Archipel, Amsterdam)

De verbinding tussen OGO en Dalton (OGO verbindt, zaal Villa 3 – max. 20 deelnemers)

Ria Colenbrander en Annemarie Wenke (Katholieke Pabo Zwolle)

Workshopronde 2 (11.40 – 12.55 uur)

Young children's graphicacy: making and communicating mathematical thinking (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, Schouwburgzaal – geen max. aantal deelnemers)

Maulfry Worthington (Vrije Universiteit Amsterdam, medeoprichter van 'Children's Mathematics Network')

Verbindend leiderschap (pabo-plein, zaal Kernhem 1 – max. 40 deelnemers)

Hans Bakker en Eline de Bruine (Christelijke Hogeschool Ede, afdeling pabo)

Samen studenten opleiden met behulp van praktijkgericht onderzoek door studenten (pabo-plein, zaal Kernhem 2 – max. 40 deelnemers)

Chiel van der Veen en Martijn van Schaik (Vrije Universiteit Amsterdam) en Remy Wilshaus (Pabo HvA)

Leren en innoveren – werken met onderzoeksvragen in de basisschool (wetenschapsplein, zaal Kernhem 3 – max. 40 deelnemers)

Tonny Bruin (De Activiteit, Alkmaar)

Rollenspel en rekenwiskunde in groep 1-2 (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, zaal Kernhem 4 – max. 40 deelnemers)

Ivon van Heusden (Franciscusschool, Zaltbommel) en Stiena Duijzer (Franciscusschool, Zaltbommel en De Activiteit, 's-Hertogenbosch)

Schrijven met een thema (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 1 – max. 40 deelnemers)

Hieke van Til (Stichting Taalvorming)

Werken met de vragenwand in de bovenbouw (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 2 – max. 40 deelnemers)

Lorien de Koning (De Activiteit, 's-Hertogenbosch en OBS De Groote Wielen, Rosmalen)

Thematiseren in de bovenbouw. Onderzoeken en spel gaan hand in hand! (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 3 – max. 40 deelnemers)

Ginny Schoppers (CBS De Mate, Doetinchem) en Miriam Kobussen (IJsselgroep, Doetinchem)

Sociale competentie in Onze Klas Mijn Wereld (Basisontwikkeling groep 3-4, zaal Bach 4 – max. 40 deelnemers)

Dorian de Haan (InHolland, Alkmaar) en Els Schellekens (Bureau ELS)

Leesschrijfonderwijs in groep 3 (Basisontwikkeling groep 3-4, zaal Ginkel – max. 40 deelnemers)

Alie van Wijk en Jeanine Kant (BS De Schakel, Nieuw-Lekkerland)

Aan het woord komen. Woordenschatontwikkeling bij peuters (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, zaal Erica – max. 40 deelnemers)

Ellen van Ekert en Ines Schmidt (peuterspeelzaal Kom.mijn, Belfeld)

Het themaspel: een belangrijke impuls voor spelontwikkeling en woordenschatuitbreiding (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, zaal Calluna – max. 40 deelnemers)

Let op: ook in ronde 1!

Geri Arentse en Anneke Bontekoe (Troelstraschool, Amsterdam)

Verhalen vertellen is een must in Ontwikkelingsgericht Onderwijs (OGO verbindt, zaal Hoekelum – max. 40 deelnemers)

André Weijers (De Activiteit, Alkmaar)

Geef mij de ruimte maar... Een technische community in beeld (OGO verbindt, zaal Rietkamp – max. 35 deelnemers)

Janneke Hagenaar (De Activiteit, Alkmaar), Sylvia Post en Ilse Schuurman (studenten Pabo Almere – Windesheim Flevoland)

TalentenKracht – kleuters zijn onderzoekers (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, zaal Villa 1 – max. 20 deelnemers)

Fokke Munk (Freudenthal Instituut, Utrecht)

Hoe schoolontwikkeling een feestje wordt voor iedereen (OGO verbindt, zaal Villa 2 – max. 20 deelnemers)

Ad Schuffelen, Hélène Steyn en Mariska Raven (De Mijlpaal, Amsterdam)

Kinderen anno 2010... Wat verbindt ze en wat verslindt ze? (OGO verbindt, zaal Villa 3 – max. 20 deelnemers)

Ellen de Haan (Marnix Academie, Utrecht)

Workshopronde 3 (14.40 – 15.55 uur)**Hoe houden we de ‘community of learners’ op de onderwijsagenda? (OGO verbindt, Schouwburgzaal – geen max. aantal deelnemers)**

Monique Volman (Universiteit van Amsterdam)

Onderzoek in het kader van schoolontwikkeling. Onderzoek doen en organiseren (pabo-plein, zaal Kernhem 1 – max. 40 deelnemers)

Melanie Geensen (Basisschool De Willibrord, Amsterdam), Taetske Wust (Basisschool De Mijlpaal, Amsterdam), Sanne van der Linden (ASKO, Amsterdam) en Marco Snoek (HvA)

Practice what you preach. “Help... we zoeken een OGO-school!” (pabo-plein, zaal Kernhem 2 – max. 40 deelnemers)

Hanneke Geurts en Carlijn Kuntzelaers (studenten Fontys pabo Limburg)

Abstractie in een vijfde dimensie setting: kinderen in de rol van junior redacteur (wetenschapsplein, zaal Kernhem 3 – max. 40 deelnemers – gedeelde workshop met ‘OGO en kunstzinnige vorming’)

Chiel van der Veen (Vrije Universiteit Amsterdam)

OGO en kunstzinnige vorming (wetenschapsplein, zaal Kernhem 3 – max. 40 deelnemers – gedeelde workshop met ‘Abstractie in een vijfde dimensie setting: kinderen in de rol van junior redacteur’)

Marte van Vliet (oud-student Vrije Universiteit Amsterdam)

Werk aan de winkel. Leerlingen runnen een wereldwinkel en een boekenwinkel (OGO in de bovenbouw, zaal Kernhem 4 – max. 40 deelnemers)

Marjolein ten Cate, Neomie Vermeulen en leerlingen (Julianaschool, Schagen)

Thematiseren: klein beginnen en groots eindigen (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 1 – max. 40 deelnemers)

Esther de Jong, Mascha Kramer (Klim-opschool, Purmerend) en Tonny Bruin (De Activiteit, Alkmaar)

Componeren in de bovenbouw van de basisschool?! (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 2 – max. 40 deelnemers)

Michel Hogenes (Pabo De Haagse Hogeschool en Codarts, Conservatorium Rotterdam)

Evalueren met kinderen in de bovenbouw (OGO in de bovenbouw, zaal Bach 3 – max. 40 deelnemers)

Ellen van der Hout (APS) en Karin van der Hoek (De Bosweide, Ridderkerk)

Opbrengstgericht schrijven en lezen in de onderbouw (Basisontwikkeling groep 3-4, zaal Bach 4 – max. 40 deelnemers)

Marlies de Wever (BCO-onderwijsadvies, Venlo)

De verdiepingsaanpak, juist voor de zwakke lezers in de groepen 3 en 4 (Basisontwikkeling groep 3-4, zaal Ginkel – max. 40 deelnemers)

Isabelle Vingerhoets (De Activiteit, 's-Hertogenbosch) en Gerlanda van de Vendel (De Korenaar, Apeldoorn en De Activiteit, Alkmaar)

Van methode naar methodiek. Ontwikkelingsgericht rekenwiskundeonderwijs in de groepen 3 en 4 (Basisontwikkeling groep 3-4, zaal Erica – max. 40 deelnemers)

Hilde Amse (Pabo Almere – Windesheim Flevoland), Niko Fijma (De Activiteit, Alkmaar) en Fokke Munk (Freudenthal Instituut, Utrecht)

Wat jonge kinderen Willen Weten. Spel en onderzoek in groep 1-2 (Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters, zaal Calluna – max. 40 deelnemers)

Willeke Westerlaken en Carolien van der Heiden-Casteleijn (BS De Schakel, Nieuw Lekkerland)

Identiteitsontwikkeling in OGO-scholen; een rode draad die stevig verbindt (OGO verbindt, zaal Hoekelum – max. 40 deelnemers)

Janneke Hagenaar en Levineke van der Meer (De Activiteit, Alkmaar)

Oudercontacten in Ontwikkelingsgericht Onderwijs (OGO verbindt, zaal Rietkamp – max. 35 deelnemers)

André Weijers (De Activiteit, Alkmaar)

Leren samenwerken en praten gaat niet vanzelf! (OGO verbindt, zaal Villa 2 – max. 20 deelnemers)

Hilde Slingerland en Tanja Stevens (OBS De Gelderlandschool, Den Haag)

Hoe de interne coach zorgt voor verbinding (OGO verbindt, zaal Villa 3 – max. 20 deelnemers)

Ellen Zonneveld (APS) en Franka Wouters (Basisschool De Bolster, Gilze)

SAMENVATTING WORKSHOPS, PRESENTATIES, LEZINGEN

Plenaire lezing

Onderwijs in tijden van onzekerheid (Schouwburgzaal)

Wim Wardekker (Vrije Universiteit Amsterdam)

OGO verbindt... maar wat valt er dan te verbinden? Waar zitten de wonden of de losse eindjes, waar zijn de verbindingen verbroken? En hoe kan Ontwikkelingsgericht Onderwijs daar iets aan doen? Je kunt je daar van alles bij voorstellen. Een belangrijk punt is het volgende.

In onze snel veranderende samenleving nemen de onzekerheden over wat je van anderen kunt verwachten toe. Onderwijs dat er op gericht is de beste te worden, op concurrentie dus, kan dat uiteindelijk niet oplossen. OGO kiest een andere weg: het is er op gericht leerlingen te helpen om competente en kritische deelnemers te worden in culturele praktijken – om zich dus te verbinden aan andere mensen en aan het goede in de samenleving. Daarmee worden onzekerheden niet weggenomen, maar je leert er wel mee omgaan.

Startblokken van Basisontwikkeling: peuters en kleuters

Door de ogen van kinderen op pad! Op een digitale manier de wereld in en buiten de klas met elkaar verbinden (ronde 1, zaal Rietkamp – max. 35 deelnemers)

Wies Putman en Anke Janse (Eduniek)

Kinderen leren het meest als ze betrokken en actief kunnen zijn bij hun eigen ontwikkeling. Digitale middelen als foto's en videobeelden kunnen kinderen hierbij helpen. Zeker als de kinderen zelf gelegenheid krijgen foto's en video te maken over wat hen bezighoudt, maar ook over hetgeen zij graag aan een ander (kind, ouder of leerkracht) willen vertellen in beeld én taal. Hoe stimuleer je dat kinderen deze middelen gebruiken? Welk digitaal programma is er geschikt voor? Hoe zorg je dat er veel taal aan te pas komt? In deze workshop laten we enkele voorbeelden zien en gaan we zelf digitaal aan de slag.

Werkvorm: presentatie en werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten groep 1 en 2, intern begeleiders onderbouw

Het themaspel: een belangrijke impuls voor spelontwikkeling en woordenschatuitbreiding (ronde 1 en ronde 2, zaal Calluna – max. 40 deelnemers)

Geri Arentse en Anneke Bontekoe (Troelstraschool, Amsterdam)

Het themaspel is een verhaal met een logische opbouw waarin versjes en toepasselijke liedjes elkaar afwisselen. De leerkracht kan het verhaal zelf bedenken, maar kan ook een verhaallijn uit een boek als inspiratie gebruiken. Ze speelt het verhaal en alle kinderen nemen deel. Symmetrische en laterale bewegingen, gebaren en passende attributen ondersteunen het verhaal. De kinderen leren de taal begrijpen en gebruiken, en hiermee wordt de woordenschat uitgebreid. De rollen die erin zijn verwerkt kunnen aanzetten tot rollenspel. Tijdens de workshop gaan we samen het themaspel 'Water' spelen, dat gebruikt kan worden in de eigen praktijk. We geven uitleg bij de gebaren en bewegingen uit het themaspel en laten aan de hand van filmfragmenten zien hoe de kinderen aan de slag gaan met het spel in de verschillende hoeken. Daarna zullen we in groepjes werken aan een stukje spel met gebaren om het zelf in de vingers te krijgen. Wij sluiten de workshop af met feedback op het werk van de groepjes. Bovendien krijg je ons artikel uit *Zone* en het themaspel 'Water' mee naar huis.

Werkvorm: presentatie, werkactiviteiten, reflecteren

Doelgroep: leerkrachten onderbouw

Play around the clock (ronde 1, zaal Villa 1 – max. 20 deelnemers)

Janneke Hagenaar (De Activiteit, Alkmaar) en pedagogisch medewerkers

Niet de klok bepaalt het ritme van de dag, maar de échte activiteiten waarin voor alle kinderen veel te leren en ontwikkelen valt. We gaan nadenken over wat we *moeten* doen van 7 tot 7 (verzorgen, eten, rituelen, ...) en wat we *kunnen* doen. In een aantal werkactiviteiten lopen we ‘around the clock’ en *verdiepen* we wat we moeten doen en *verkennen* we wat we kunnen doen. Aan het werk met ideeën en activiteiten in je praktijk. Spel is ontwikkeling en plezier; Rock around the clock!

Werkvorm: verschillende werkactiviteiten

Doelgroep: pedagogisch medewerkers, leidinggevende kinderopvang en andere geïnteresseerden

Young children’s graphicacy: making and communicating mathematical thinking (ronde 2, Schouwburgzaal – geen max. aantal deelnemers)

Maulfry Worthington (Vrije Universiteit Amsterdam, medeoprichter van ‘Children’s Mathematics Network’)

In early childhood education it is understood that in addition to using speech and gesture, young children make and communicate ideas through their play, drawings and their own early writing. However the idea that children can also use their own symbolic (graphical) representations to make and communicate personal *mathematical* ideas is usually given far less attention. This omission is of particular concern since research has shown that this aspect of the mathematics curriculum is likely to cause children the greatest difficulties. ‘Written’ mathematics is of course not the entire mathematics curriculum, but it is a very significant aspect as children move through school. This talk draws on data collected for doctoral research. The research is based on cultural-historical theory, and research over the past two decades into *children’s mathematical graphics*. The main purpose of the current research is to trace the emergence of *children’s mathematical graphics* (children’s spontaneous, self-chosen graphical marks, symbols and representations) in imagination and symbolic play. This talk focuses on ways in which children use their *mathematical graphics* to make meanings to support their mathematical thinking and for communicative purposes. Written observations and photographs for this research were gathered from children aged 3-4 years during their free play in a nursery school in England, and in this talk are supported by additional examples from children of 4-6 years. The range of the children’s own mathematical marks, symbols and representations will be explored through teachers’ discussion of examples.

Werkvorm: lezing, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten onderbouw en hun begeleiders, studenten, opleiders, onderzoekers

Let op! Spreektaal is Engels

Rollenspel en rekenwiskunde in groep 1-2 (ronde 2, zaal Kernhem 4 – max. 40 deelnemers)

Ivon van Heusden (Franciscusschool, Zaltbommel) en Stiena Duijzer (Franciscusschool, Zaltbommel en De Activiteit, 's-Hertogenbosch)

Op De Franciscusschool in Zaltbommel is rekenwiskunde altijd verbonden aan thema’s. Deze verbinding geeft winst! De kinderen werken samen met de leerkracht aan rekenwiskundeactiviteiten rond interessante spelactiviteiten. In de workshop laten we voorbeelden zien van het thema ‘Bouwen en sjouwen’. We kijken naar het plannen, analyseren en de opbrengsten van wiskundige activiteiten binnen dit thema. De nadruk ligt op:

- het ontwerpen en plannen van een samenhangend aanbod volgens het webmodel uit Horeb-po

- het herkennen van ‘mogelijke’ rekenwiskundeactiviteiten of mathematiseringmogelijkheden van activiteiten
- analyseren van wiskundige activiteiten volgens het 3D-model:
 - Welk rekendomein is aan de orde?
 - Welk doel wil/kan ik bereiken?
 - Welke didactische aspecten zijn van belang?
 - Welke opbrengsten zijn er behaald?

En de opbrengst... winst voor jouw praktijk!

Werkvorm: presentatie, interactieve werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten groep 1-2, onderbouwcoördinatoren, intern begeleiders

Aan het woord komen. Woordenschatontwikkeling bij peuters (ronde 2, zaal Erica – max. 40 deelnemers)

Ellen van Ekert en Ines Schmidt (peuterspeelzaal Kom.mijn, Belfeld)

Pedagogisch medewerkers, leidsters en leerkrachten zetten steeds meer in op bewust woorden leren in een rijke speel-leeromgeving. Maar hoe realiseer je dat? Wat bereid je voor, hoe selecteer je doelwoorden voor de verschillende ontwikkelfasen, hoe kun je woorden aan jouw spel- en ontdekhoeken verbinden en hoe ga je effecten controleren?

Na een inleiding over woordenschatonderwijs, laten we in woord en beeld praktijkervaringen zien in het thematiseren met peuters. De effecten van het aanbod, waar kinderen meer aan het woord komen, willen we graag met jullie delen. Aan het einde van deze workshop weet je hoe je verbinding kunt maken met woorden leren en de wereld ontdekken. Je hebt handreikingen gekregen hoe je dat kunt plannen, uitvoeren en controleren in een doorgaande lijn voor kinderen van 0-12 jaar. Het thematiseren met peuters zal de rode draad van deze workshop zijn.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: pedagogisch medewerkers, leidsters en leerkrachten groep 1-2

TalentenKracht – kleuters zijn onderzoekers (ronde 2, zaal Villa 1 – max. 20 deelnemers)

Fokke Munk (Freudenthal Instituut, Utrecht)

Kinderen in de leeftijd van 3-5 jaar zitten in de ‘golden age’ fase wat betreft wetenschappelijke attitude. Ze sprankelen als jonge onderzoekers. Vanuit een natuurlijke nieuwsgierigheid werpen ze allerlei vragen op en willen ze op zoek naar mogelijke verklaringen. In het onderzoeks- en ontwikkelprogramma TalentenKracht, uitgevoerd door zes universiteiten, ligt de focus op meer te weten te komen over deze jonge onderzoekers. Hoe ontwikkelt talent zich? Hoe wordt talentontwikkeling zichtbaar? Hoe kun je het begeleiden en verder stimuleren? Het programma richt zich daarbij specifiek op de beta-talenten van kinderen.

In de workshop willen wij, als onderzoeksgroep van de Universiteit Utrecht, in een hands-on workshop u uitdagen om net als de kinderen op zoek te gaan naar antwoorden op te stellen vragen. Ook kijken we daarbij naar de kinderen zelf die met gelijke vragen aan de gang zijn. Het uiteindelijke doel is om met elkaar van gedachten te wisselen over factoren die van belang zijn in zo’n onderzoeksactiviteit en te spreken over hoe verder in de klas.

Werkvorm: interactieve werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten groep 1-2, opleiders en onderzoekers

Wat jonge kinderen Willen Weten. Spel en onderzoek in groep 1-2 (ronde 3, zaal Calluna – max. 40 deelnemers)

Willeke Westerlaken en Carolien van der Heiden-Casteleijn (BS De Schakel, Nieuw-Lekkerland)

In het Ontwikkelingsgericht Onderwijs is het spel van kinderen in de onderbouw een context voor leren. Eigen onderzoeksvragen, geformuleerd binnen betekenisvolle thema's, geven nieuwe impulsen aan dit spel. Jonge kinderen willen namelijk heel veel weten, over van alles en nog wat! Structurele aandacht hiervoor bevordert de betrokkenheid op zowel het eigen leren als het leren van en met elkaar. Maar... ook voor onderzoeksvragen binnen een spelgericht curriculum geldt: kinderen leren zelf, niet *vanzelf*. Welke rol kan de leerkracht hierin hebben? Deze workshop, met praktijkvoorbeelden uit een groep 1-2, is bedoeld voor iedere leerkracht die daar meer over wil weten!

Werkvorm: oriëntatie, presentatie, vragenrondje

Doelgroep: leerkrachten onderbouw

Basisontwikkeling groep 3-4**De meerwaarde van drama bij OGO-activiteiten (ronde 1, zaal Bach 4 – max. 40 deelnemers)**

Liesbet Bool (Stichting Taalvorming)

Binnen Ontwikkelingsgericht Onderwijs nemen spelactiviteiten een belangrijke plaats in vanaf de onderbouw. Stichting Taalvorming heeft een eigen dramawerkwijze ontwikkeld voor alle bouwen waarin de ideeën van kinderen centraal staan en hun taal en sociale vaardigheden een cruciale rol spelen. In deze workshop laten we je aan den lijve ervaren hoe een en ander werkt.

Werkvorm: diverse werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten onderbouw en middenbouw

Als lezen je lief is (ronde 1, zaal Ginkel – max. 40 deelnemers)

Bea Pompert (De Activiteit, Alkmaar)

Lezen in groep 3 lijkt soms meer een wedstrijd dan een literair avontuur. In OGO-klassen gaat het er 'breed' aan toe. Lezen doen alle kinderen direct in boekjes en met hun eigen verhalen. De leerkracht hanteert hierbij het 4-velden model voor instructie. Dat betekent vanaf de start instructie op techniek, woordenschat, leesstrategieën voor begrip, én motivatie.

In de afgelopen jaren is op veel plekken onderzoek gedaan naar deze aanpak. Welke resultaten zijn er geboekt? Daarover gaat deze interactieve lezing met videofragmenten.

Werkvorm: interactieve lezing

Doelgroep: leerkrachten onderbouw, intern begeleiders, studenten, opleiders, onderzoekers

Sociale competentie in Onze Klas Mijn Wereld (ronde 2, zaal Bach 4 – max. 40 deelnemers)

Dorian de Haan (InHolland, Alkmaar) en Els Schellekens (Bureau ELS)

Het project Onze Klas Mijn Wereld (OKMW) richt zich op de ontwikkeling van sociale competentie in de groepen 3 en 4. Sociale competentie verdient aandacht als zelfstandig ontwikkelingsgebied én kan als zodanig verweven zijn in thema's op ontwikkelingsgerichte scholen. De OKMW-activiteiten zijn ontwikkeld op drie OGO-scholen, samen met leerkrachten. In de presentatie gaan we eerst in op de resultaten van het onderzoek onder de leerlingen over identiteitsontwikkeling, hun denken over sociale relaties en verantwoordelijkheid voor de groep en de pedagogische principes die daarmee

verbonden zijn. Vervolgens koppelen we deze principes aan good practices van het project. In de workshop maken de deelnemers kennis met enkele good practices en gaan ze aan de slag met het zoeken van persoonlijke ingangen bij verschillende OKMW-activiteiten. Net als in de klas komen daarbij overeenkomsten en verschillen naar voren. Die vormen de basis voor het vergroten van het zelfvertrouwen en onderling respect.

Werkvorm: presentatie, werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten groep 3 en 4, intern begeleiders en andere geïnteresseerden

Leesschrijfonders in groep 3 (ronde 2, zaal Ginkel – max. 40 deelnemers)

Alie van Wijk en Jeanine Kant (BS De Schakel, Nieuw-Lekkerland)

Kinderen verschillen in het begin van groep 3 van elkaar als het gaat om hun inzichten en vaardigheden op het terrein van de geletterdheid. Hoe ga je hier als ontwikkelingsgerichte leerkracht mee om? In deze workshop staat het lezen en schrijven zonder methode centraal. De leerkracht ontwerpt haar leesschrijfonders in de zone van naaste ontwikkeling, zodat kinderen onbelemmerd leren lezen en schrijven. Maar hoe gaat dit dan in de praktijk? Hoe verloopt de organisatie in de groep...? Vragen die in deze workshop aan bod komen en die we toelichten aan de hand van praktijkvoorbeelden.

Werkvorm: oriëntatie, presentatie, vragenronde

Doelgroep: leerkrachten van groep 3, intern begeleiders, studenten

Opbrengstgericht schrijven en lezen in de onderbouw (ronde 3, zaal Bach 4 – max. 40 deelnemers)

Marlies de Wever (BCO-onderwijsadvies, Venlo)

De ontwikkelingsgerichte schrijf- en leesmethodiek wordt al jaren succesvol geïmplementeerd op scholen in Noord-Limburg. Vanuit het werken met interessante thema's, schrijven en lezen kinderen authentieke teksten, waarmee het aanvankelijk en voortgezet schrijf- en leesproces in gang wordt gezet. De opbrengsten worden gemeten met reguliere toetsinstrumenten, die de deelvaardigheden meten en niet het geïntegreerde aanbod waar de ontwikkelingsgerichte methodiek voor staat. Tijd dus om de ontwikkelingsgerichte opbrengsten goed in beeld te brengen.

BCO-onderwijsadvies in Venlo sloot met zes OGO-scholen aan bij het landelijk onderzoeksplan van De Activiteit 'De zak van Sinterklaas', dat op de scholen werd uitgevoerd in de periode september – december 2010. Doelstelling: 80% van de groep 3 leerlingen leest met Sinterklaas AVI 1 boekjes. Het onderzoek vond plaats in de groepen 3, maar er waren rijke opbrengsten voor de gehele onderbouw. De focus ligt op de ontwikkelingsgerichte aanpak van de leerkrachten, waarvan jullie in deze workshop de praktijkvoorbeelden in foto en film kunnen zien. Enkele leerkrachten zullen hierbij hun inspirerende opbrengsten met jullie delen.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten onderbouw, intern begeleiders, studenten en onderzoekers

De verdiepingaanpak, juist voor de zwakke lezers in de groepen 3 en 4 (ronde 3, zaal Ginkel – max. 40 deelnemers)

Isabelle Vingerhoets (De Activiteit, 's-Hertogenbosch) en Gerlanda van de Vendel (De Korenaar, Apeldoorn en De Activiteit, Alkmaar)

Voor de meeste kinderen is de ontwikkelingsgerichte methodiek om tot lezen en schrijven te komen meer dan voldoende. Voor kinderen die hier te weinig aan hebben, weten we dat het van uitermate belang is om binnen betekenisvolle leesactiviteiten te kunnen blijven oefenen. Speciaal voor hen die

niet goed tot lezen komen in groep 3 en 4 heeft De Activiteit de verdiepingsaanpak ontwikkeld. Deze aanpak bestaat uit drie fasen, die binnen het thema van de groep doorlopen worden. Tijdens deze workshop maak je kennis met deze verdiepingsaanpak. We bekijken onder andere videofragmenten waarop een leerkracht te zien is die samen met kinderen op deze manier aan het werk is. We reflecteren hierop en denken na over toepassingen op de eigen werkvloer.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten van groepen 3 en 4 die al werken met de ontwikkelingsgerichte didactiek/methodiek om te leren lezen en schrijven, hun intern begeleiders en taalcoördinatoren

Van methode naar methodiek. Ontwikkelingsgericht rekenwiskundeonderwijs in de groepen 3 en 4 (ronde 3, zaal Erica – max. 40 deelnemers)

Hilde Amse (Pabo Almere – Windesheim Flevoland), Niko Fijma (De Activiteit, Alkmaar) en Fokke Munk (Freudenthal Instituut, Utrecht)

In Ontwikkelingsgericht Onderwijs blijven de reken- en wiskundeactiviteiten ook in de groep 3 en 4 verbonden aan thema's en andere inhoud die betekenisvol voor de kinderen zijn. In deze workshop laten we een aantal voorbeelden zien en naar aanleiding van deze ervaringen zullen we met elkaar in gesprek gaan over de volgende vragen:

- hoe verbind je de verschillende rekenwiskundeactiviteiten met elkaar?
- hoe zorg je ervoor dat alle domeinen van RW aan bod komen?
- hoe creëer je tijd om kinderen te helpen?
- hoe kunnen kinderen op een betekenisvolle manier 'oefenen'?
- hoe kun je de rekenmethode gebruiken?
- hoe volg je de kinderen in hun ontwikkeling?

Werkvorm: presentatie, gesprek

Doelgroep: leerkrachten groepen 3 en 4, intern begeleiders en opleiders

OGO in de bovenbouw

Het logboek inzetten voor opbrengstgericht werken in de bovenbouw (ronde 1, zaal Bach 1 – max. 40 deelnemers)

Lorien de Koning (De Activiteit, 's-Hertogenbosch en OBS De Groote Wielen, Rosmalen)

In Ontwikkelingsgericht Onderwijs maakt de leerkracht binnen zijn activiteitenplanning plannen voor kleine groepjes leerlingen. De leerkracht plant met welke kinderen hij aan de slag gaat, wat het doel van de activiteit is en welke observatiepunten hij heeft per leerling. Deze planning schrijft hij weg in zijn logboek. Aan het einde van de dag reflecteert de leerkracht op zijn handelen. Zijn bevindingen schrijft hij weg en daaruit voort komt vervolgaanbod voor de volgende dag in zijn groep. De leerkracht denkt zo bewust na over onderwijsdoelen. Maar om welke doelen gaat het dan? Hoe volg je de vorderingen van leerlingen? Hoe kun je het handelen van leerlingen uitbreiden? En hoe zorg je voor een betekenisvol aanbod voor alle leerlingen?

In deze workshop gaan we met deze vragen aan de slag en verkennen we de mogelijkheden van het logboek. We oefenen aan de hand van videobeelden met het logboekmodel voor de bovenbouw en bespreken hoe je het logboek in kunt zetten in de dagelijkse praktijk zodat je als leerkracht meer zicht krijgt op de opbrengsten van jouw groep en het thema!

Werkvorm: verschillende werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten groep 4 tot en met 8, intern begeleiders

De actuakring. Werken met en vanuit de actualiteit in een op onderzoek georiënteerd curriculum (ronde 1, zaal Bach 2 – max. 40 deelnemers)

Nanette Wagenaar (OBD Noordwest, Hoorn) en Remco van Rijn (Jozefschool, Den Burg)

In Ontwikkelingsgericht Onderwijs zijn we er op uit kinderen hun eigen rol in de samenleving te leren ontdekken door zich te ontwikkelen in echte sociaal-culturele activiteiten. Actuele onderwerpen lenen zich bij uitstek voor een verbinding tussen school en samenleving. In deze workshop laten we zien hoe vanuit de actuakring wereldoriënterende onderwerpen kunnen worden geïntegreerd in een thema, of hoe een thema kan ontstaan vanuit de actualiteit. We oefenen met het hanteren van de geografische vierslag. Die wordt ingezet om kinderen vanuit waarnemen en vergelijken te laten komen tot waarden en meer willen weten, oftewel zich dingen af te vragen en gezamenlijk tot onderzoek te komen. Remco geeft vanuit zijn praktijkervaring in groep 8 en groep 6 zicht op de rol van de leerkracht. De videobeelden uit zijn groep laten zien hoe Remco het werken met de actuakring organiseert. Nanette geeft aan welke hulpmiddelen en materialen kunnen worden gebruikt en welke opbouw in de groepen 5-8 kan plaatsvinden.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten groep 5 tot en met 8

Nieuwe woorden leren binnen het thematiseren in groep 8 (ronde 1, zaal Bach 3 – max. 40 deelnemers)

Natasja Damkat (De Schakel, Hoogezand) en Sigrid Houtsma (Cedin)

In groep 8 op OBS De Schakel in Hoogezand werken de leerkrachten samen met de kinderen regelmatig een thema uit. Binnen dit thematiseren is een belangrijk onderdeel het uitbreiden van de woordenschat. Juist voor kinderen voor wie het Nederlands niet de eerste taal is. Natasja Damkat laat in een good practice presentatie zien hoe zij met de kinderen zich op het thema oriënteert en hoe zij de viertakt methodiek toepast. Sigrid Houtsma licht het implementatieproces van de school toe.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten bovenbouw

Schrijven met een thema (ronde 2, zaal Bach 1 – max. 40 deelnemers)

Hieke van Til (Stichting Taalvorming)

Thematiseren is een mooie rode draad in je onderwijs. De taalrondes van Stichting Taalvorming kunnen hier goed op aansluiten. De eigen ervaringen van de kinderen worden gekoppeld aan de thema's waarmee gewerkt wordt in de klas. De betrokkenheid wordt groter; de mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid wordt gestimuleerd vanuit de eigen beleavingswereld. In deze workshop laten we zien hoe je vanuit thema's kunt komen tot geschikte schrijfoopdrachten voor verschillende soorten teksten.

Werkvorm: presentatie, werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten middenbouw en bovenbouw

Werken met de vragenwand in de bovenbouw (ronde 2, zaal Bach 2 – max. 40 deelnemers)

Lorien de Koning (De Activiteit, 's-Hertogenbosch en OBS De Groote Wielen, Rosmalen)

In de bovenbouw van ontwikkelingsgerichte scholen staan onderzoeksactiviteiten centraal. Het stellen en maken van goede onderzoeksvragen is dan een belangrijke vaardigheid. Maar daar blijft het niet bij! Als leerkracht moet je er zorg voor dragen dat deze onderzoeksvragen functioneel worden en actueel blijven in de groep. Hoe zorg je daarvoor en hoe krijgen deze individuele vragen voor meer

kinderen betekenis? In deze workshop gaan we met deze vragen aan de slag, we verkennen de mogelijkheden en gaan op weg naar de vragenwand in tien stappen.

Werkvorm: verschillende werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten groep 4 tot en met 8, intern begeleiders

Thematiseren in de bovenbouw. Onderzoeken en spel gaan hand in hand! (ronde 2, zaal Bach 3 – max. 40 deelnemers)

Ginny Schoppers (CBS De Mate, Doetinchem) en Miriam Kobussen (IJsselgroep, Doetinchem)

In deze workshop laten we zien hoe wij in midden- en bovenbouw voortbouwen op de OGO-principes die onze onderbouw al langer hanteert. We laten zien hoe we op dit moment vormgeven aan het thematiseren met oudere kinderen waarin naast onderzoeken ook spelen een belangrijke rol blijkt te kunnen hebben. De deelnemers krijgen een beeld van de voorbereiding en uitvoering van uitgevoerde thema's. Aan de hand van foto's en videofragmenten wordt het proces dat wij zelf en de kinderen doorlopen helder.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten midden-bovenbouw, intern begeleiders

Werk aan de winkel. Leerlingen runnen een wereldwinkel en een boekenwinkel (ronde 3, zaal Kernhem 4 – max. 40 deelnemers)

Marjolein ten Cate, Neomie Vermeulen en leerlingen (Julianaschool, Schagen)

In de bovenbouw van de Julianschool in Schagen runnen de leerlingen een wereldwinkel en een boekenwinkel. Voor de ontwikkeling van deze oudere leerlingen is het werken in en aan de winkels van onschatbare waarde. De vormende waarde is groot en veel van het 'gewone' leerplan komt op een functionele en zinvolle manier aan bod. Andere kernactiviteiten en thematische onderzoeksactiviteiten worden verbonden aan de winkels. Zo maken de leerlingen van de boekenwinkel hun eigen boeken en doet de groep van de wereldwinkel onderzoek naar handel met de derde wereld. Wij vertellen over onze manier van werken en laten materialen en werk van de leerlingen zien.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: bovenbouwleerkrachten, directies, begeleiders, pabo-docenten en studenten

Thematiseren: klein beginnen en groots eindigen (ronde 3, zaal Bach 1 – max. 40 deelnemers)

Esther de Jong, Mascha Kramer (Klim-opschool, Purmerend) en Tonny Bruin (De Activiteit, Alkmaar)

In groep 8 van basisschool De Klim-op te Purmerend werken Esther en Mascha aan drie speerpunten van de school. Het gaat om coöperatief leren inzetten om leerlingen actief te laten deelnemen aan het onderwijs en keuzemogelijkheden te creëren voor de leerlingen. Naast hun methodische werkwijze zetten zij dit jaar ook in op een paar uur per week werken vanuit een thema. Esther en Mascha gaan met de kinderen aan het werk rondom het thema 'Spel en speelgoed'. Kinderen voeren allerlei startactiviteiten uit met behulp van coöperatieve werkvormen. De vele gesprekken maken dat leerlingen zelf eigenaar blijven van hun eigen spelidee en de leerkrachten creëren telkens gezamenlijke momenten waarin zij met de kinderen weer keuzes maken over wat ze moeten gaan weten en kunnen om hun speelgoed te ontwikkelen.

We willen laten zien dat je ook pure onderwijsverbetering kunt veroorzaken door te thematiseren in een aantal uren per week. Het thema beslaat door de beperkte thematische werktijd een langere periode, maar toch blijven leerlingen betrokken vanuit hun eigen inspiratie en motivatie om nieuw speelgoed te ontwikkelen. Ieder gaat zicht krijgen op de rol van gesprekken; hoe en wanneer zet je de

gespreksactiviteit in? Wat doen de leerkrachten; welke vaardigheden zetten zij in om dit thema van start tot afronding tot een succes te laten zijn?

Werkvorm: presentatie, werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten bovenbouw

Componeren in de bovenbouw van de basisschool?! (ronde 3, zaal Bach 2 – max. 40 deelnemers)

Michel Hogenes (Pabo De Haagse Hogeschool en Codarts, Conservatorium Rotterdam)

Bij het vak muziek in de basisschool wordt binnen het domein ‘muziek maken’ vooral muziek gereproduceerd die door anderen geschreven is. De meeste kinderen vinden dit heel leuk en interessant om te doen. De vraag is echter of we ook op een meer ontwikkelingsgerichte manier binnen de muren van de school muziek kunnen maken. Wellicht dat het componeren van muziek met kinderen daar een mogelijkheid voor is. Dit roept echter wel een aantal vragen op:

Kunnen kinderen muziek componeren net zoals ze heel goed in staat zijn eigen teksten te schrijven?

Maar hoe creëren we een gemeenschappelijke basis van waaruit we aan de gang kunnen gaan? Hoe redigeren we eigen composities van kinderen? Speelt notatie daarbij een rol? Zo ja, moeten de kinderen en ik als leerkracht dan ook noten kunnen lezen?

In deze workshop gaan we op een heel praktische manier aan het werk met het onderwerp ‘componeren met kinderen in de bovenbouw’. Aan de hand van voorbeelden en oefeningen doorlopen we zelf compositieprocessen die eenvoudig toepasbaar zijn in de basisschool. Het doel van deze workshop is dan ook om alle deelnemers zo enthousiast te krijgen om de volgende dag met muziek in hun klas aan het werk te gaan. Deze workshop is *ook* geschikt voor leerkrachten met weinig muzikale bagage en leerkrachten die geen uitgebreid instrumentarium op hun school voor handen hebben!

Werkvorm: verschillende werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten bovenbouw

Evalueren met kinderen in de bovenbouw (ronde 3, zaal Bach 3 – max. 40 deelnemers)

Ellen van der Hout (APS) en Karin van der Hoek (De Bosweide, Ridderkerk)

Een van de essenties van Ontwikkelingsgericht Onderwijs is eigenaarschap. Leerlingen volgen hun eigen leerproces, kennen hun competenties en formuleren samen met de leerkracht werkpunten. Als leerkrachten thematiseren, met als vertrekpunt onderzoeksvragen van kinderen, ‘verlaten’ zij het lineaire curriculum en moeten ze dus op een of andere wijze zicht zien te houden op de ontwikkeling van kinderen. Hoe doe je dat? De leerkracht bepaalt samen met de leerling welke bedoelingen centraal staan. In tussentijdse evaluaties houdt de leerkracht met de leerling de vinger aan de pols. In evaluatiegesprekken stellen ze vast hoe het gegaan is en of doelen behaald zijn. Daarvoor hebben leerkrachten en leerlingen een instrument nodig: ontwikkelingsperspectieven met handelingskenmerken. In deze presentatie maken leerkrachten kennis met ‘Horeb 2’ en de praktijkervaringen van bovenbouwleerkracht Karin van der Hoek hiermee.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten bovenbouw

Pabo-plein

Ontwikkelingsgericht rekenwiskundeonderwijs op de pabo (ronde 1, zaal Kernhem 1 – max. 40 deelnemers)

Hilde Amse, Sylvia Post en Ilse Schuurman (Pabo Almere – Windesheim Flevoland)

Studenten leren op Pabo Almere het rekenwiskundeonderwijs te verbinden aan betekenisvolle gebeurtenissen of thema's, die kinderen uitdagen om het dagelijks leven te onderzoeken en begrijpen. In elke periode staat op de pabo een themahoek centraal, die als uitgangspunt dient voor colleges rekenen en wiskunde en andere vakgebieden. In de workshop staat de themahoek 'de groentewinkel' centraal, om te laten zien hoe studenten de rekenwiskundeactiviteiten van jonge kinderen leren te verdiepen. De studenten Sylvia en Ilse laten zien, hoe zij tijdens hun LIO-stage deze manier van werken in hun groep toepassen.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: opleiders, leerkrachten, studenten

Kijkkader onderzoekend leren (ronde 1, zaal Kernhem 2 – max. 40 deelnemers)

Hans Drost (Windesheim, Zwolle)

Binnen Ontwikkelingsgericht Onderwijs worden relevante onderwijsdoelen verbonden aan activiteiten die voor kinderen betekenisvol zijn. Dit gebeurt door te werken vanuit thema's. Kinderen gaan met onderwerpen en activiteiten aan de slag die hen aanspreken, die zij als zinvol ervaren. Leren is voor kinderen van betekenis wanneer het aansluit bij datgene wat in hun sociaal-culturele werkelijkheid belangrijk is.

Op Windesheim krijgen studenten pabo 4 bovenbouw de opdracht om een beroepsproduct te maken waarin zij een thema ontwerpen voor hun eigen groep volgens dit principe. Ze gebruiken hierbij een kijkkader dat ik heb gemaakt en geven daarop feedback. In deze workshop vertel ik over de manier waarop het kijkkader in eerste instantie vorm heeft gekregen. Daarna leg ik uit hoe studenten met dit kijkkader aan de slag zijn gegaan en in overleg met hun coach op de basisschool tot opmerkingen en aanvullingen zijn gekomen. Een en ander illustreer ik met videobeelden die ik van studenten heb gemaakt en waarin de aspecten van het kijkkader zichtbaar worden.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: opleiders, leerkrachten, studenten

Verbindend leiderschap (ronde 2, zaal Kernhem 1 – max. 40 deelnemers)

Hans Bakker en Eline de Bruine (Christelijke Hogeschool Ede, afdeling pabo)

Hoe passen we volgens de OGO-principes onze wijze van leidinggeven toe vanuit het maken van verbindingen met de ander en het andere. Als we het woord 'verbinden' analyseren (Van Dale), komen we uit op een aantal kernwoorden: *regelen* (aan elkaar vastmaken), *afstemmen* (in samenhang brengen), *zorgen* (omwikkelen), *formeel* (door een overeenkomst koppelen aan) en *digitaal* ((telefonisch) aansluiten). In deze workshop maken we een analyse van belangrijke aspecten van verbindend leiderschap. Vanuit je passie en talenten verbind je jezelf met anderen en je geeft leiding aan het verbinden van die anderen. Om processen in gang te zetten en te bewaken is het zorg dragen voor *gemeenschappelijk gedragen betekenissen* een wezenlijke taak voor een leider. Je verbindend vermogen draagt daartoe bij. Het oog hebben voor de verbindingstalenten van degenen met wie je samenwerkt hoort daar ook bij. Investeren in je persoonlijke kwaliteit is waarde(n)vol, maar investeer ook in de ontwikkeling van verbinding kwaliteiten van je collega's. Vanuit een theoretisch model van de activiteitstheorie van Engeström gaan we aan de slag in deze workshop om 'verbindend leiderschap' praktische handvatten te geven voor het leiden van alledag in de OGO-school.

Werkvorm: verschillende werkactiviteiten

Doelgroep: bouwcoördinatoren, intern begeleiders, schoolleiders en andere geïnteresseerden

Samen studenten opleiden met behulp van praktijkgericht onderzoek door studenten (ronde 2, zaal Kernhem 2 – max. 40 deelnemers)

Chiel van der Veen en Martijn van Schaik (Vrije Universiteit Amsterdam) en Remy Wilshaus (Pabo HvA)

In de huidige pabo's vormt het werkplekleren het hart van de opleiding. In samenwerking met het werkveld wordt het merendeel van de Pabo HvA studenten opgeleid in Opleidingsscholen. Een daarvan is de (erkende) Academische OGO-Opleidingsschool. Studenten doen onderzoek naar hun eigen praktijk en leveren een bijdrage aan de schoolontwikkeling. In hun ontwikkeling tot startbekwame leerkracht basisonderwijs bewegen studenten zich voortdurend tussen de werkplek (Opleidingsschool) enerzijds en de opleiding anderzijds. Hoe ziet deze pendel eruit? Welke rol spelen de opleider in de school en de instituutopleider in dit proces? Hoe vaardig zijn studenten in het zelf uitvoeren van praktijkgericht onderzoek? Welke bijdrage leveren onderzoekswerkshops aan de ontwikkeling van de specifieke vaardigheden? Helpen de workshops de pendel tussen stagepraktijk en opleidingscurriculum te maken?

We presenteren de resultaten van onze onderzoeken naar de opleidingspraktijk van de OGO-Opleidingsschool die wij, onder begeleiding van Bert van Oers (Bijzonder Hoogleraar Cultuurhistorische Onderwijspedagogiek, Vrije Universiteit) uitvoerden.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: stagebegeleiders, opleiders in de school en pabo-docenten

Onderzoek in het kader van schoolontwikkeling. Onderzoek doen en organiseren (ronde 3, zaal Kernhem 1 – max. 40 deelnemers)

Melanie Geensen (Basisschool De Willibrord, Amsterdam), Taatske Wust (Basisschool De Mijlpaal, Amsterdam), Sanne van der Linden (ASKO, Amsterdam) en Marco Snoek (HvA)

Als leraar loop je in de praktijk van je onderwijs regelmatig tegen vragen aan. Dingen die niet gaan zoals je wilt, vragen of dat wat je doet nu wel het gewenste resultaat oplevert, hoe het anders of beter kan... In dergelijke situaties kan het helpen om op een onderzoekende manier naar je eigen praktijk te kijken: je af te vragen wat er elders al over bekend is, aan welke dingen je het succes van je aanpak kunt afmeten, gegevens verzamelen rond die succesindicatoren en op basis daarvan onderbouwd je praktijk verder ontwikkelen. In de OGO-scholen van de Amsterdamse Stichting voor Katholiek Onderwijs (ASKO) wordt in het kader van de Academische Opleidingsschool geprobeerd om op deze manier te werken. Aan de hand van thema's uit het schoolontwikkelplan worden ontwikkelteams/onderzoeksgroepen gevormd die op een onderzoekende manier aan de slag gaan. Op deze manier je eigen praktijk ontwikkelen is niet voorbehouden aan Academische Opleidingsscholen. In de workshop willen we delen hoe we binnen de ASKO-OGO-scholen proberen onderzoek klein te houden, leraren te ondersteunen en welke voorwaarden van belang zijn. Omdat de deelnemers aan de workshop verschillende perspectieven zullen hebben, willen we parallel met twee groepen werken: een groep met leraren die zelf op een meer onderzoekende manier willen werken en een groep van schoolleiders, ondersteuners en anderen die de aanpak binnen hun school willen invoeren en ondersteunen.

Werkvorm: korte presentatie van de aanpak binnen de ASKO-OGO-scholen, uitwisseling en verkenning in twee aparte groepen aan de hand van de vragen van de deelnemers

Doelgroep: leraren, schoolleiders, ondersteuners en andere geïnteresseerden

Practice what you preach. “Help... we zoeken een OGO-school!” (ronde 3, zaal Kernhem 2 – max. 40 deelnemers)*Hanneke Geurts en Carlijn Kuntzelaers (studenten Fontys pabo Limburg)*

Voor onze ontwikkelingsgerichte LIO-werkplek gingen wij op zoek naar een OGO-school. Deze zoektocht leverde interessante vragen op, die de moeite waard zijn om een onderzoek op te zetten. We hebben onderzocht waar we goede praktijkvoorbeelden van OGO kunnen vinden. Om te weten wat echt Ontwikkelingsgericht Onderwijs is, hebben we vanuit een theoretische basis gezocht naar acht aspecten die kenmerkend zijn voor OGO. Deze aspecten hebben we door OGO-scholen laten waarderen, wat mooie praktijkvoorbeelden heeft opgeleverd. In een interactieve workshop laten we onze schoolvoorbeelden zien van ‘good OGO-practice’, zodat deelnemers zelf de eigen schoolpraktijk kunnen gaan waarderen op OGO-kwaliteiten.

Werkvorm: interactieve presentatie, uitwisseling

Doelgroep: opleiders, leerkrachten, studenten

Wetenschapsplein

Informatieve teksten leren lezen in de middenbouw (ronde 1, zaal Kernhem 3 – max. 40 deelnemers)*Yvonne van Rijk (InHolland)*

Wat zijn jouw ervaringen met het leren lezen van informatieve teksten? Hoe bied jij begrijpend-leesstrategieën aan? Hoe maak jij kinderen nieuwsgierig naar de inhoud van informatieve teksten? En hoe kies je teksten die aansluiten bij de interesse en het niveau van je leerlingen? Lukt het jou om de leesontwikkeling van je leerlingen te registreren? En hoe doe je dat dan? Dit zijn vragen die we tijdens ons onderzoek ook gesteld hebben aan vijf ervaren OGO-leerkrachten.

Tijdens deze sessie wisselen we eerst kort ervaringen uit met het leren lezen van informatieve teksten in de middenbouw. Vervolgens laten we zien hoe de leerkrachten uit ons onderzoek invulling geven aan het leren lezen van informatieve teksten. Daarna bespreken we met elkaar wat daarvan bruikbaar is in jouw onderwijs. En ook kijken we welke elementen van de ontwikkelingsgerichte leesaanpak nog beter uitgewerkt kunnen worden.

Werkvorm: interactieve presentatie

Doelgroep: leerkrachten midden-bovenbouw

OGO-kwaliteitskaarten: de nieuwe ouderkaart (ronde 1, zaal Kernhem 4 – max. 40 deelnemers – gedeelde workshop met ‘Pesten, het pedagogisch klimaat en OGO’)*Jolijn Went (oud-student Vrije Universiteit Amsterdam)*

Vijf jaar na de ontwikkeling van de kwaliteitskaarten voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs, is het tijd om een ouderkaart te ontwikkelen. Het doel hiervan is om vanuit steeds meerdere kanten feedback te krijgen op de kwaliteit van het onderwijs. Vanuit literatuuronderzoek is gekozen om een rolbeschrijving te geven van de leerling, de leerkracht, de ouder en de Inspectie van het Onderwijs. In deze presentatie bespreek ik aan de hand van de ontwikkeling van de ouderkaart de visie vanuit OGO op contact met ouders. Wat houdt educatief partnerschap in, wat heeft die voor zichtbare effecten binnen een OGO-school, hoe kan deze gemeten worden en waarom zouden scholen dit moeten meten? De relevantie van het werken met de ouderkaart zal helder worden.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: directie, middenmanagement, geïnteresseerden in kwaliteitsmeting en -verbetering

Pesten, het pedagogisch klimaat en OGO (ronde 1, zaal Kernhem 4 – max. 40 deelnemers – gedeelde workshop met ‘OGO-kwaliteitskaarten: de nieuwe ouderkaart’)

Mariken Kooiman (oud-student Vrije Universiteit Amsterdam)

De presentatie gaat over een onderzoek naar pesten in de bovenbouw van ontwikkelingsgerichte basisscholen. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen OGO, het pedagogisch klimaat en het fenomeen pesten.

Op grond van het theoretische fundament van OGO ontstond de hypothese dat er op ontwikkelingsgerichte scholen minder gepest zou worden dan op andere scholen. Er kunnen - naar Salmivalli et al. 1996 - zes rollen onderscheiden worden die kinderen in meer of mindere mate aannemen: dader, meeloper, aanmoediger, verdediger, buitenstaander en slachtoffer. Er is onderzocht of er verschillen zijn tussen de pestrollen die kinderen hebben in ontwikkelingsgerichte en andere scholen, en of het pedagogisch klimaat (de relatie tussen leerkracht en leerlingen, de sfeer in de klas, etc.) in de OGO-klassen hiervoor een verklarende factor is.

Ik presenteer eerst een stuk theorie over het onderwerp. Daarna vertel ik over de opzet en de uitvoering van het onderzoek en tot slot over de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten, studenten, onderzoekers

Leren en innoveren – werken met onderzoeksvragen in de basisschool (ronde 2, zaal Kernhem 3 – max. 40 deelnemers)

Tonny Bruin (De Activiteit, Alkmaar)

In het project ‘Opleiden in de Academische Basisschool’ is onder andere gewerkt aan de invulling van het begrip ‘academische school’ door de verbinding te leggen tussen onderzoek en het concept Ontwikkelingsgericht Onderwijs. Daarbij is het vertrekpunt voor onderzoek de leervraag van het individu of de organisatie. Het uitgangspunt is een ontwerp voor onderzoeksmethodiek die past bij OGO-scholen, waarbij eigenaarschap en zingeving kernbegrippen zijn. Binnen de kenniskring ‘Leren en innoveren’ onder leiding van Marco Snoek heb ik onderzoek gedaan naar de volgende vragen:

- Wat zijn succesvolle interventies voor de rol van de leidinggevende en onderzoeksbegeleider gericht op het proces van onderzoeksmatig werken en ontwikkelen in de school?
- Hoe zien deze interventies er uit per rol, gericht op de relatie leidinggevende – onderzoeksbegeleider – leerkracht?
- Wat is het beeld van werken met onderzoeksgroepen op de verschillende scholen; wat zijn verschillen, wat zijn overeenkomsten?

In deze presentatie doe ik verslag van mijn onderzoek.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten, leidinggevendenden, opleiders, onderzoekers

Abstractie in een vijfde dimensie setting: kinderen in de rol van junior redacteur (ronde 3, zaal Kernhem 3 – max. 40 deelnemers – gedeelde workshop met ‘OGO en kunstzinnige vorming’)

Chiel van der Veen (Vrije Universiteit Amsterdam)

Een belangrijk onderdeel van het taalonderwijs is het aanleren van taalregels die cultuurhistorisch zijn ontwikkeld. Deze abstracte regels worden veelal door de leerkracht aangeboden en door de leerlingen ingeoefend. De persoonlijke betekenisverlening van leerlingen wordt hierbij vaak genegeerd. Het blijkt dat leerlingen weinig moeite hebben met het toepassen van die regels in formele schrijfsituaties. In meer informele schrijfsituaties blijken ze er echter veel meer moeite mee te hebben.

In mijn onderzoek heb ik geëxploreerd of het mogelijk is om binnen een vijfde dimensie setting (uitgedacht door Michael Cole) leerlingen het motief te laten ontwikkelen om hun aandacht juist op de regelaspecten van de taal te richten. De vijfde dimensie blijkt een rijke context waarin volop

mogelijkheden zitten om de regelspecten van taal betekenisvol in te bedden. In de toekomst is vervolgonderzoek absoluut noodzakelijk, maar in dit stadium is vooral interessant na te denken hoe de opbrengsten van dit onderzoek vertaald kunnen worden naar de onderwijspraktijk. Denk mee!

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten, pabo-docenten, nascholers

OGO en kunstzinnige vorming (ronde 3, zaal Kernhem 3 – max. 40 deelnemers – gedeelde workshop met ‘Abstractie in een vijfde dimensie setting: kinderen in de rol van junior redacteur’)
Marte van Vliet (oud-student Vrije Universiteit Amsterdam)

In het kader van een scriptie aan de Vrije Universiteit heb ik onderzoek uitgevoerd naar de onderwijspraktijk van kunstzinnige vorming in OGO. Ik heb specifiek gekeken naar de gehanteerde didactiek van leerkrachten en de wijze waarop zij vaardigheden en technieken aanbieden. Het uitgangspunt van dit onderzoek was gebaseerd op de vraag naar ondersteuning in de onderwijspraktijk, en met het oog op het uitwerken van kunstzinnige vorming in de bovenbouw van OGO. Veel leerkrachten ondervinden ‘problemen’ en uitdagingen bij het aanbieden van kunstzinnige vorming op een ontwikkelingsgerichte manier.

Tijdens de presentatie zal ik ingaan op de Vygotskiaanse theorieën rondom kunst en esthetische ontwikkeling, waaronder de theoretische ondersteuning van Bert van Oers. Daarnaast zal ik een koppeling maken naar de onderzoeksresultaten en praktijk. De presentatie is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is na te denken over de voortzetting en ontwikkelingen rondom kunstzinnige vorming in OGO.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten en andere geïnteresseerden in kunstzinnige vorming

OGO verbindt

Spelen en leren. Van onderbouw naar bovenbouw (ronde 1, Schouwburgzaal – geen max. aantal deelnemers)

Bert van Oers (Vrije Universiteit Amsterdam)

Traditioneel wordt spelen en leren gescheiden en ook tegenwoordig zien we dat nog vaak gebeuren in de praktijk. Vanuit de theorie over Ontwikkelingsgericht Onderwijs is een integratie van spelen en leren te bewerkstelligen die ook in de praktijk uitvoerbaar en succesvol is. Daarvoor is een andere visie op spel nodig en moet leren als een zich ontwikkelend aspect van de spelactiviteit worden gezien. Deze lezing laat zien hoe we ons dit moeten voorstellen, hoe het spel in de basisschool ontwikkelt en uiteindelijk een nieuwe vorm aanneemt als onderzoekend leren in de bovenbouw van de basisschool. Een en ander wordt geïllustreerd met beeldmateriaal. Er wordt ruimschoots de mogelijkheid geboden om vragen te stellen en ervaringen ter zake uit te wisselen.

Werkvorm: lezing, uitwisseling

Doelgroep: alle geïnteresseerden

De kracht van de OGO-kwaliteitskaarten: een toolkit voor OGO-ontwikkeling (ronde 1, zaal Hoekelum – max. 40 deelnemers)*Tonny Bruin (De Activiteit, Alkmaar)*

In deze workshop gaan we ervaren hoe bruikbaar de OGO-kwaliteitskaarten zijn, niet als checklist maar juist als gereedschap. Samen verkennen we allerlei werkvormen waarmee je als team inzicht krijgt in de betekenissen van OGO-termen en OGO-kwaliteit. Niks stoffig! Niet afvinken... Aan het werk en actief gebruiken waar je maar kunt! Het doel van deze workshop is teams een ontwikkelingsgerichte gereedschapskoffer meegeven om in hun school te werken aan de kwaliteit van hun onderwijs op het gebied van Ontwikkelingsgericht Onderwijs.

Werkvorm: coöperatieve werkvormen

Doelgroep: leerkrachten, directies en ondersteuners

Kwaliteiten in beeld in het SBO (ronde 1, zaal Erica – max. 40 deelnemers)*Barbara Nellestijn (De Activiteit, Alkmaar), Gerri Koster (De Activiteit, Alkmaar en SBO De Wissel, Houten) en Jacqueline Kool (SBO De Wissel, Houten)*

Ook in het SBO ga je uit van hoge verwachtingen, niet alleen van leerlingen maar ook van leerkrachten. Vanuit het onderzoek naar Ontwikkelingsgericht Onderwijs in het SBO (brochure 'Uitgaan van verschillen') is een verbeterplan opgesteld. Dit plan omvat aandachts- en verbeterpunten voor alle fasen van het thematiseren in het SBO.

In deze workshop laten we voorbeelden van good practice zien in de onderbouw en bovenbouw van het SBO. We richten ons daarbij vooral op de volgende aandachtpunten: gezamenlijke ervaringen opbouwen, het inrichten van de leeromgeving, structuur opbouwen samen met de kinderen, evaluatiegesprekken en de doorgaande lijn opbouwen in thema's. We brengen in beeld hoe de stem van de kinderen gehoord wordt in activiteiten en hoe we kwaliteiten van kinderen inzetten.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten en intern begeleiders van SBO

Thematische woordenschatactiviteiten (ronde 1, zaal Villa 2 – max. 20 deelnemers)*Eva Kohler, Eva Tol en Annemarie Kool (De Archipel, Amsterdam)*

Deze workshop wordt gegeven door leerkrachten en is bedoeld voor leerkrachten. Het voornaamste doel is elkaar te inspireren en samen te komen tot concrete thematische woordenschatactiviteiten waar je direct in de onderwijspraktijk mee aan de slag kunt gaan. Hierbij zullen we voortdurend een verband leggen met de principes van Ontwikkelingsgericht Onderwijs.

In deze workshop zal de theorie rondom de woordenschatdidactiek kort en bondig naar voren komen. We zullen werken in kleine groepjes waarin ruimte is voor het uitwisselen van good practices van de deelnemers. Vervolgens zullen we betekenisvolle activiteiten ontwikkelen die direct inzetbaar zijn. Tot slot zal er in de grote groep een korte presentatie van de ontwikkelde activiteiten plaatsvinden. We trachten hiermee te bereiken dat het samengaan van delen meer zal opleveren dan de som der delen.

Werkvorm: verschillende werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten basisonderwijs

De verbinding tussen OGO en Dalton (ronde 1, zaal Villa 3 – max. 20 deelnemers)*Ria Colenbrander en Annemarie Wenke (Katholieke Pabo Zwolle)*

Wat kan OGO voor een Daltonschoon betekenen en wat heeft Dalton een OGO-school te bieden? We weten het allemaal: kinderen zijn nieuwsgierig naar de wereld om hen heen. Maar hoe kun je kinderen

leren goed onderzoek te doen, hoe verdiep je spel, hoe kan er goed gewerkt worden in het laboratorium en hoe werk je vanuit een thema? Dit zijn vragen waarop een school binnen het 'eigen concept' niet altijd een goed antwoord heeft. Wanneer je wat buiten de deur kijkt zie je soms mooie aanknopingspunten voor een passend antwoord.

Hoe wij binnen de Katholieke Pabo Zwolle op dit soort vragen een antwoord zoeken samen met onze studenten en in de nascholing willen we in een workshop aan de orde stellen.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: studenten, directies, leerkrachten, docenten en nascholers; iedereen is welkom

Verhalen vertellen is een must in Ontwikkelingsgericht Onderwijs (ronde 2, zaal Hoekelum – max. 40 deelnemers)

André Weijers (De Activiteit, Alkmaar)

In deze workshop staan de volgende onderwerpen en vragen centraal:

- Waarom werken met verhalen en metaforen in het onderwijs? "Verhalen doen ertoe!"
- Leren werken met (persoonlijke) verhalen. "De kracht van beelden."
- Wat als vertellen niet vanzelf gaat? "Kenmerken van een 'goed genoeg' verhaal."

De input en achtergrondinformatie komt uit:

- 'Verhalen verbinden, ruimte voor vertellen op school' (CPS).
- Mijn praktijk van alledag.

De volgende activiteiten zullen plaatsvinden:

- Theorie: korte introductie van de betekenis van verhalen in het onderwijs en de leerlijn.
- Praktijk: oefenen met het gebruik maken van verhalen en metaforen in jouw onderwijs.

Werkvorm: presentatie, verschillende werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten, intern begeleiders en andere geïnteresseerden

Geef mij de ruimte maar... Een technische community in beeld (ronde 2, zaal Rietkamp – max. 35 deelnemers)

Janneke Hagenaar (De Activiteit, Alkmaar), Sylvia Post en Ilse Schuurman (studenten Pabo Almere – Windesheim Flevoland)

Met een ruimteschip naar Mars...? Kan dat? En wat hebben we ervoor nodig? Tijdens de zomerschool 2009 in Capelle aan den IJssel vormen vijftien kinderen een 'community' (onderzoeksgemeenschap) waarin zij gezamenlijk op zoek gaan naar een antwoord op deze vragen. Door middel van bronnenonderzoek, praktijkonderzoek en experimenteel onderzoek ontdekken zij steeds meer over het leven in de ruimte en hun reis naar de planeet Mars. De kennis en vaardigheden die de kinderen opdoen worden functioneel ingezet richting het bouwen van een eigen ruimtecapsule. Wat een ervaring! Aan het einde van de week presenteren de kinderen vol trots de resultaten van een week hard werken.

In deze workshop presenteren wij de film die we hebben gemaakt tijdens de zomerschool. De film laat zien hoe kinderen binnen een onderzoeksgemeenschap kunnen werken aan technische problemen. De deelnemers maken naar aanleiding van de film een klein plan voor techniek in hun eigen praktijk.

Werkvorm: presentatie, ontwerpen en uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten, onderwijsbegeleiders, pabo-docenten

Hoe schoolontwikkeling een feestje wordt voor iedereen (ronde 2, zaal Villa 2 – max. 20 deelnemers)

Ad Schuffelen, Hélène Steyn en Mariska Raven (De Mijlpaal, Amsterdam)

De Mijlpaal werkt sinds jaren met ontwikkelgroepen met eigen leervragen. Een van deze groepen bestaande uit directie, intern begeleiders, een nascholer van De Activiteit en een leerkracht had als vraag: Hoe zetten we een procedure op waarbinnen mensen zichzelf kunnen ontwikkelen?

In deze workshop willen we laten zien hoe dit proces verlopen is. Belangrijk hierbij is hoe wij het team eigenaar hebben gemaakt van de eigen ontwikkeling, met het POP als instrument, zodat het geen loos instrument is geworden. Ook willen we laten zien hoe we gewerkt hebben om de POP te verbinden aan de schoolontwikkeling, zodat er een samenhangend geheel is ontstaan. Onze ervaringen met deze andere manier van werken, waarin ook de School Video Interactie Begeleiding een grote rol speelt, willen wij graag delen. Ook laten wij zien wat de opbrengsten zijn voor de leerkrachten.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten, intern begeleiders, directie, nascholers

Kinderen anno 2010... Wat verbindt ze en wat verslindt ze? (ronde 2, zaal Villa 3 – max. 20 deelnemers)

Ellen de Haan (Marnix Academie, Utrecht)

Kinderen anno 2010... wat zijn het eigenlijk voor kinderen? Wat hebben ze nodig om uit te groeien tot gezonde, evenwichtige en gelukkige volwassenen die behalve hun eigen leven op koers weten te houden, ook nog sociaal bewogen zijn en actief deelnemen aan de maatschappij, vanuit de eigen sociaal-culturele context? Hoe ziet die maatschappij waarop wij hen pogen voor te bereiden eruit? Wat vraagt dat van hen? En van ons? Waaraan verlenen kinderen anno 2010 hun betekenissen? Wat betekent dat voor onze rol als opvoeder? Welke waarden, kennis en vaardigheden willen we dat onze kinderen zich eigen maken? Bereiden we onze kinderen voor op een wereld waarvan we nog niet weten hoe die eruit zal zien en dus zonder kennis van wat ze daarin het hardst nodig hebben? Of kunnen we daarover wel voorspellingen doen?

In deze interactieve workshop zoomen we in op deze vragen en de betekenis daarvan voor onze eigen rol. De workshop kenmerkt zich door een verbinding van de ontwikkelingsgerichte visie en opvattingen naar een vertaling daarvan in de praktijk.

Werkvorm: interactieve workshop

Doelgroep: alle professionals die werken met kinderen anno 2010-2011

Hoe houden we de ‘community of learners’ op de onderwijsagenda? (ronde 3, Schouwburgzaal – geen max. aantal deelnemers)

Monique Volman (Universiteit van Amsterdam)

Bezorgdheid over het niveau van de taal- en rekenvaardigheden die kinderen op school verwerven, is aanleiding geweest om het opbrengstgericht werken in het basisonderwijs centraal op de agenda te zetten. Daarmee komt een aantal verworvenheden van Ontwikkelingsgericht Onderwijs, zoals het werken als een *community of learners* onder druk te staan. Want wat is daarvan precies de opbrengst? In mijn inleiding zal ik betogen dat er onderwijsopbrengsten zijn die niet zonder een *community of learners* te realiseren zijn. ‘Sociale binding’ zou zo’n opbrengst kunnen zijn. Graag zou ik met de aanwezigen proberen zulke opbrengsten nader te benoemen, en nadenken over de vragen hoe we ze zichtbaar kunnen maken, en wat nodig is om ze te realiseren. Antwoorden op deze vragen zijn nodig om de *community of learners* op de onderwijsagenda te houden.

Werkvorm: lezing, uitwisseling

Doelgroep: leerkrachten, leidinggevendenden, opleiders, onderzoekers

Identiteitsontwikkeling in OGO-scholen; een rode draad die stevig verbindt (ronde 3, zaal Hoekelum – max. 40 deelnemers)

Janneke Hagenaar en Levineke van der Meer (De Activiteit, Alkmaar)

Kinderen ontwikkelen zich door deelname aan de wereld. Zij maken daarbij gebruik van bestaande - vaak institutionele - levensvisies, maar ze zullen gaandeweg hun eigen levensvisie eruit ontwikkelen. In die ontwikkeling maken volwassenen gebruik van culturele ‘tools’ (verhalen, gesprekken, symbolen, bronnen) om kinderen te leren deelnemen aan de cultuur waarin we leven. In de praktijk gebeurt er veel, maar het is moeilijk om deze momenten te herkennen en ze dan ook bewust in te zetten. En waar zijn we op uit als het gaat om identiteitsontwikkeling? Aan de hand van praktijkonderzoek presenteren we de bevindingen van het netwerk ‘OGO en identiteitsontwikkeling’ van de OGO-Academie.

We bouwen de workshop op:

- een minicollege
- een praktijkpresentatie waaraan we nieuwe onderzoeksvragen koppelen
- een moment van bezinning en ontwerpen voor de eigen praktijk

Werkvorm: presentatie, werkactiviteit

Doelgroep: ieder die interesse heeft in identiteitsontwikkeling in de praktijk

Oudercontacten in Ontwikkelingsgericht Onderwijs (ronde 3, zaal Rietkamp – max. 35 deelnemers)

André Weijers (De Activiteit, Alkmaar)

In deze workshop staan de volgende onderwerpen en vragen centraal:

- Ouders en school op weg naar educatief partnerschap:
“Hoe kunnen we als team de communicatie met ouders openhouden?”
- Het fundament en de bouwstenen voor een goede communicatie met ouders:
“Welk doel, inhoud, vorm en effect hebben onze oudercontacten?”
- Pedagogische kwesties voor school en ouders:
“Hoe kun je het pedagogisch klimaat in de school zichtbaar maken voor ouders?”

De input en achtergrondinformatie komt uit:

- De brochure ‘Samen, oudercontacten op ontwikkelingsgerichte scholen’ (De Activiteit).
- Mijn ervaringen met het werken met teams en ouders vanuit het onderwijs en welzijnswerk.

De volgende activiteiten zullen plaatsvinden:

- De (leer)vragen van de deelnemers staan centraal.
- We gaan met elkaar aan de slag door middel van een coöperatieve werkvorm (graffiti), waarin we theorie en praktijk met elkaar verbinden.

Werkvorm: verschillende werkactiviteiten

Doelgroep: leerkrachten, intern begeleiders, directie en andere geïnteresseerden

Leren samenwerken en praten gaat niet vanzelf! (ronde 3, zaal Villa 2 – max. 20 deelnemers)

Hilde Slingerland en Tanja Stevens (OBS De Gelderlandschool, Den Haag)

We weten dat kinderen zich ontwikkelen door interactie met hun omgeving: interactie met de leerkracht en vooral ook door interactie met andere leerlingen. Binnen Ontwikkelingsgericht Onderwijs speelt samenwerken daarom een grote rol. Samenwerken biedt een context waarbinnen kinderen van elkaar kunnen leren en elkaar kunnen helpen: een voorwaarde om te kunnen functioneren in de ‘echte wereld’, in de samenleving. Kinderen op OGO-scholen leren samen problemen oplossen,

onderzoeksvragen beantwoorden, teksten schrijven. Maar hoe breng je dat in praktijk? Hoe leer je kinderen samenwerken? Leren samenwerken en communiceren gaat niet vanzelf...

Met deze workshop proberen we aan de hand van een korte presentatie en videobeelden concrete vragen te beantwoorden als: hoe pas je het samenwerkend leren (dagelijks) toe in de klas? Wat betekent dit concreet voor jou als leerkracht? Wat levert het op voor de leerling én de leerkracht? We gaan natuurlijk ook met elkaar aan de slag met verschillende coöperatieve werkvormen.

Werkvorm: presentatie, praktijkvoorbeelden analyseren, samenwerkend leren!

Doelgroep: leerkrachten, (pabo-)studenten en andere geïnteresseerden

Hoe de interne coach zorgt voor verbinding (ronde 3, zaal Villa 3 – max. 20 deelnemers)

Ellen Zonneveld (APS) en Franka Wouters (Basisschool De Bolster, Gilze)

Basisschool De Bolster uit Gilze werkt enthousiast met thema's waarin de verbinding tussen de wereldoriënterende vakken en taal wordt gemaakt. Het taalboek loslaten was voor een aantal leerkrachten een grote stap, niet iedereen durfde dat. En toch is het gelukt om alle leerkrachten enthousiast te maken om zich hierin verder te willen ontwikkelen. Hoe? Door interne coaches aan te stellen en met hen samen te gaan voorbereiden, uit te voeren, te coachen en daarna te reflecteren. Hierdoor werden in het team veel succeservaringen opgedaan. De interne coaches werden steeds belangrijker in dit proces van schoolontwikkeling. Ze werden de motor in de school die zorgde voor draagvlak, verbinding en inspiratie waardoor bijvoorbeeld de kwaliteit van het samenwerken toenam. Het individueel leren van de leerkrachten ging meer in dienst staan van het hele team waardoor de kans op duurzaamheid is toegenomen. In deze workshop laten we zien hoe we dit hebben aangepakt. We vertellen erover maar laten u ook beelden zien en natuurlijk is er volop gelegenheid om vragen te stellen.

Werkvorm: presentatie, uitwisseling

Doelgroep: alle geïnteresseerden

OVERZICHT STANDHOUDERS

Academie voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs

APS

Basisschool De Korenaar, Apeldoorn

Basisschool Octant, Assendelft

Begeleidersnetwerk van de OGO-Academie

BCO-onderwijsadvies Venlo

Boekenwinkel 'De boekenhoek' van groep 7-8 van de Julianaschool, Schagen

CED-groep

Cedin

De Activiteit, landelijk centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs

Hanneke Verkleij fotografie

IJsselgroep

Menne instituut

OBD Noordwest

Onderwijsadvies

Pabo-netwerk van de OGO-Academie

Stichting Taalvorming

Uitgeverij Van Gorcum

Vrije Universiteit Amsterdam

Wereldwinkel '3&8' van groep 8 van de Julianaschool, Schagen

WKC – werkgroep voor kwaliteit in de onderbouw